

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
Yayın No:35

YÜKSEKÖĞRETİMDE
DİN BİLİMLERİ ÖĞRETİMİ
SEMPZYUMU

21-23 Ekim 1987

SAMSUN
1988

TARİH KÜLTÜRÜNÜN ZENGİNLEŞTİRİLMESİ

Yard. Doç. Dr. A. Vehbi ECER
Erciyes Üniversitesi
İlâhiyat Fakültesi

Tarih hakkında herkesin bildiği bir iki konuyu hatırlattıktan sonra esasa geçmek istiyorum. Tarih, sosyoloji değil ama bir yönüyle sosyal bir ilimdir. muhtevâlî bir ilimdir. Muhtevâlî ilimdir diyoruz, zîra insanı ilgilendiren hiçbir konu tarih ilminin sınırları dışında düşünülemez ⁽¹⁾. İnsanı ilgilendiren her şeyin, her konunun tarihi vardır. İnsan zihninin ürünleri durumunda olan şeylerin de (hukuk, ahlâk, yönetmelik...) tarihi olur. Bu itibarla her ilmin belli bir miktarda tarihle iç içeliği mevcuttur. Tarih, insanın düşünce ufkunu açan, insanı tamamlayan, bütünleştiren, bir hedefe yönlendiren ilimdir. Bu husûsa işaret eden İBN HALDUN, bu fikrini "Din ve dünya işlerini bütünlemek isteyen kimse, tarihe başvurarak onu kendisine örnek edinir ve bu ilimden faydalanır ⁽²⁾" cümlesiyle ifade eder. Merhum hocamız Hilmi Ziya ÜLKEN, "tarihî perspektif"ten mahrumiyeti iptidâîlik ölçüsü olarak alır ve şöyle der :

"İptidâî insan, tarihî perspektiften mahrumdur ⁽³⁾"

Başka bir yerde de, bugünün hareket gücünün tarihten geldiğine işaret eder, der ki :

"Bugünkü medeniyetin dayandığı iman, bütün dikkatini kendi mâzisine çevirerek, başka milletlerin nümunelerinden faydalanarak, kendi kendini yaratma imanıdır. ⁽⁴⁾"

Kuşkusuz, bugünü anlamak ve geleceğe emîn bir biçimde hazırlanabilmek için sağlam bir tarih kültürüne ihtiyaç vardır. Tarihte işlenen kusurlar yeniden işlenmeye çalışılır, benzer olayların sonuçları yaklaşık ola-

örneklerden ders alma yoluyla bugünkü hayatımızı değerlendirir, yönlendiririz. İbn Haldun MUKADDİME'sinde : "Geçmişler geleceğe suyun suya benzemesinden daha ziyade birbirine benzer⁽⁵⁾" der.

Tarihin sağladığı en önemli ve din adamlarına çok yararlı olan yönü, şartları gözönünde bulundurarak yerine ve zamanına göre düşünmeyi, akli kullanmayı öğretmesidir. İnsanoglu kazandığı tecrübelerle (yani tarihle), olayları ve sonuçlarını tanıması sayesinde, yeni benzer olaylara karşı doğruyu seçmeye hazır aklî gelişimine ulaşır. Kur'an-ı Kerîm'de "örnek almak", "ibret almak" tabirleri geçer. Meselâ Yusuf Sûresindeki : "Andolsun ki, peygamberlerin kıssalarında, akli olanlar için ibretler vardır" yeti (No : 111) buna işaret sayılabilir. Örnek almak, ibret almak akli kullanmakla mümkündür. Tarih, olayların hangi sebeplerle ortaya çıktığını ve ne gibi sonuçlar doğurduğunu öğretir. Bu sebeplerin araştırılması, yeni durumlara uygulanması sistemli düşünme yeteneğinin gelişimini sağlayacaktır. Daha açık bir ifadeyle, tarih disiplinini - tek başına olmasa da- belirli bir oranda hür düşüncenin, sistemli düşüncenin oluşmasını ve gelişmesini aklamada büyük bir paya sahiptir. İnsanları olayların ncesini-sonrasını, önünü-arkasını araştırmadan karar vermekten alakoyar, mantıklı düşünmeye, ilmî düşünmeye orlar. Bu sebeple öğrencilerimizin köklü bir tarih kültürü almaları gerektiği inancındayım. Tarih kültürü, öğrencilerimizin hür düşünceye kapalı, müsamahasız, mutaasıp, dogmatik yönlerini yumuşatır, kaldırır. Kronolojik zaman süreci içinde, bilgilerini ve olayları önceki örnekleriyle karşılaştırır, mantık kurallarını uygular, geçmişin ve çağın problemleri arasında köprü kurar. Genç imaçların dinamizmini, yaratıcı gücünü kazanması temin dilir. Bunu sağlayabilmek için ders saatlerinin çoğaltılmasından çok, yıllar içinde yaygınlaştırılmasına ağırlık verilmesi ve böylece tarih şuurunun, tarihî tenkit anlayışının kazandırılması yolu tercih edilmelidir. İslâm arihi adı altında Cahiliye Çağı, Peygamber ve Dört Halife

Devri, İlk Müslüman Türk Devletleri, Selçuklular, Osmanlılar... ele alınmalıdır. Hadis, tefsir ve fıkıh bilimlerinin belirli saatlerinde mutlaka Kur'an Tarihi, Hadis tarihi, Tefsir Tarihi, Fıkıh Tarihi... konularına yer verilmelidir. Bunlar sağlandığı takdirde, çağdaş topluma ters düşmeyecek, hür düşünceli, bildiklerini anlatmasını ve benimsetmesini beceren, vatansever, Atatürkçü din adamları yetişebilir.

**TARİH KÜLTÜRÜ İLE İLGİLİ DERSLERİN
KREDİ/SAAT HAFTALIK DAĞILIMLARI**

DERSİN ADI	I. SINIF		II. SINIF		III. SINIF		IV. SINIF	
	1.yy.	2.yy.	1.yy.	2.yy.	1.yy.	2.yy.	1.yy.	2.yy.
İNKILAP TAR.	2	2	1	1	1	1	1	1
DİNLER TAR.	-	-	2	2	2	-	-	-
İS. SAN. T.	-	-	-	-	-	-	-	3
İS. KUR. T.	-	-	-	-	-	-	2	-
TASAVVUF T.	-	-	-	-	-	2	3	-
İLKÇAĞ FELSEFE TARİHİ	-	-	2	-	-	-	-	-
İSLÂM FELSEFE TARİHİ	-	-	-	-	-	-	3	-
YENİÇAĞ FELSEFE TARİHİ	-	-	-	-	-	-	-	3
İSLÂM TARİHİ	2	2	2	2	2	2	-	-

DİPNOTLAR :

- (1) David Thomson, Tarihin Amacı, Çev.: Salih Özbaran, İst.,?, çeşitli sayfalar.

- (2) İbn Haldun, Mukaddime, Çev.: Zâkir Kadirî UGAN, İstanbul, 1954, I., 19.
- (3) Hilmi Ziya Ülken, Millet ve Tarih Şuuru, İstanbul, 1976, 225.
- (4) Ülken, 236.
- (5) İbn Haldun, I., 21.

* * *